

यू.एम.एन. वार्षिक प्रतिवेदन, बझाङ २०७८ / २०७९

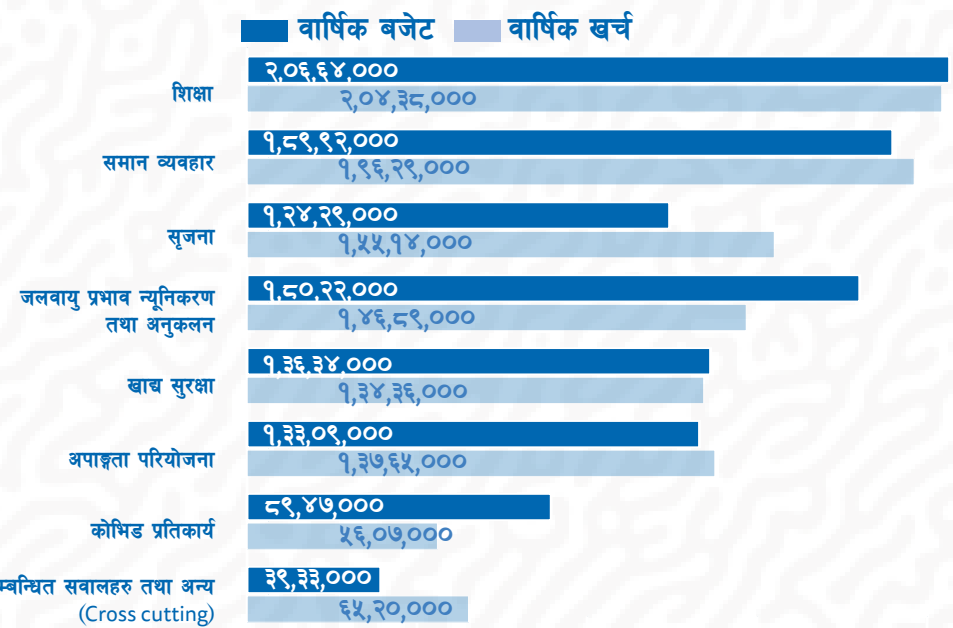
रूपान्तरित नेपाली समाजमा सबैलाई प्रशस्तताको जीवन

ज्योति चपाई
क्लष्टर टीम लीडर
बझाङ क्लष्टर

गत आर्थिक वर्ष (आ.व.) २०७८-७९ को प्रमुख उपलब्धी सहितको यो प्रतिवेदन कार्यरत समुदायका समूह, सहभागी, लाभग्राही र सरोकारवालाहरूलाई जानकारी गराउने उद्देश्यले तयार पारिएको हो । गत वर्ष यू.एम.एन. बझाङ क्लष्टरबाट खाद्य सुरक्षा, अपाङ्गता पुनर्स्थापना, शिक्षा, लैङ्गिक समानता, प्रवासबाट फर्किएका यूवाहरू लक्षित आयआर्जन, जलवायु प्रभाव न्यूनीकरण तथा अनुकूलन, मानसिक स्वास्थ्य र कोभिड प्रतिकार्य परियोजनाहरू सञ्चालन गरियो । विकास कार्यक्रमलाई नतिजामुखी बनाउने क्लष्टरको रणनीतिक योजना सन् २०२०-२०२५ अनुसार गत वर्ष देखि लागू भएका सम्पूर्ण परियोजनाहरू थलारा र बुङ्गल केन्द्रित भएका छन् ।

गत आ.व.का कार्यक्रम सञ्चालनमा साभेदारी, सहकार्य, समन्वय गरी कार्यक्रमलाई सहभागीमूलक तथा समुदायको आवश्यकतामा आधारित बनाउन सहयोग पुऱ्याउनुहुने साभेदार संस्था, स्थानीय सरकार, समुदाय, समूह, सञ्चार माध्यम, यू.एम.एन.का विभिन्न कार्यालयका कर्मचारीहरू, बझाङ क्लष्टरका सहकर्मीहरू र आर्थिक श्रोत उपलब्ध गराउने दातृ निकायहरूप्रति आभार व्यक्त गर्दछु ।

जनवरी २०२० देखि बुङ्गल नगरपालिका वार्ड नं ९, १० र ११ मा **समान व्यवहार परियोजना** सञ्चालित छ। यसमा ४२ वटा समूहका ९८३ जना (६११ महिला) व्यक्तिहरू सहभागीमूलक लैङ्गिक विश्लेषण विधि अनुसार विभिन्न सचेतना बैठक, तालिम र क्षमता अभिवृद्धि गर्ने क्रियाकलापमा सहभागी भएका छन्। ती बैठकहरूको माध्यमबाट समुदायमा व्याप्त छाउँपडी कुप्रथालाई प्रसय दिने लान्छाना, घरेलु हिंसा, मदिरा खाएर गरिने दुर्व्यवहार, लैङ्गिक भेदभाव, बालविवाह आदि विरुद्ध सचेतना सञ्चालन गरिएको छ। यो परियोजना डिसेम्बर २०२४ सम्म सञ्चालन हुनेछ।

थलारा गापा मा सञ्चालित **सिर्जना परियोजना** कोभिड-१९ का कारण प्रवासबाट फर्किएका यूवाहरूलाई स्थानीय स्तरमा नै आयआर्जनमा संलग्न गराउन विगत दुई वर्ष देखि कार्यरत छ। यसको सहयोगमा कामका लागि नगद कार्यक्रमबाट जम्मा ४१ उद्यम पूर्वाधारहरू निर्माण भई ४ लाख ९४ हजार रुपैया नगद आर्जन गरेका छन्। कृषि र गैरकृषि गरी जम्मा २५४ उद्यम व्यवसायहरू सृजना भएका छन्। च्याउ, तरकारी खेतिबाट ३० जना उद्यमीहरूले जम्मा ८ हजार देखि ३२ हजार रुपैयासम्म कमाई गरेका छन्। त्यसैगरी ४० जनाले २५ लाख रुपैया भन्दा बढीको कुखुरापालन गरीरहेका छन्। जम्मा ८० जनाले अलैंची, सुन कागती, सुन्तला, र अदुवा-बेसार खेति गरेका छन्। जम्मा १४० जनाले कृषिमा आधारित, र ३८ जनाले गैरकृषि जस्तै: अल्लो रेशा प्रशोधन, स्काभेटर चालक, कार्पेन्टर, वेल्डर, प्लम्बिङ र हाउसवाइरिङ तालिम पाएका छन्। थप एक वर्षसम्म सञ्चालन हुने यस परियोजनाबाट हालसम्म जम्मा ६७८ जना (२५७ महिला, १३१ दलित, १ अपांगता भएका, १२ एकल महिला) लाभान्वित भएका छन्।

वातावरणीय दिगोपनाका लागि जलवायु प्रभाव न्यूनीकरण तथा अनुकूलन (CLIMATES) परियोजना ५ वर्षे (२०२२-२०२६) परियोजना हो। यो बुङ्गल नगरपालिकाको वडा नं ४, ५ र ६ मा लागू भएको छ। यस अन्तर्गत १५ वटा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण समूह (सदस्यहरू ३३६, महिला २५६) र १८ वटा कृषक समूह (सदस्यहरू ५१५, महिला ४५०) गठन भएका छन्। यी समूहहरूमार्फत प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण र वातावरणमैत्री प्रविधिको अवलम्बनबाट बहुआयामिक जीविकोपार्जनमा वृद्धि गर्ने लक्ष्य लिईएको छ। फलफूल, डालेघाँसका विरुवा रोप्ने र रिचार्ज खाडलहरू तथा सिँचाई पोखरीहरू निर्माण गरिएका छन्। त्यस्तै सोलारबाट चल्ने चुलो, उन्नत तथा रैथाने बिउ, कम्पोस्ट मलका लागि खाडल, च्याउ खेति र उखु खेति तालिम, अन्नको सुरक्षित भण्डारणका लागि हर्मेटिक बोरा, पानी घट्ट आदिमा सहयोग भएको छ।

मानसिक स्वास्थ्य परियोजना सन् २०२२ वाट बुङ्गल वडा नं १,३,४ र थलारा वडा नं २,४,५ सञ्चालनमा आएको छ। यसबाट २० जना (२ महिला) एच.ए., अहेबहरूलाई र १७ जना स्टाफ नर्स, अनमीहरूलाई दुईवटा ६/६ दिने तालिम प्रदान गरियो। महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाहरूलाई मानसिक स्वास्थ्य समस्याको पहिचान र सीआइडीटी फारम बारे २ दिने तालिम सञ्चालन गरियो। साथै परियोजनाबाट ३१ जना (८ महिला) धार्मिक अगुवा व्यक्तिहरूलाई पनि समेटेर मनको समस्याको बारेमा विरामीहले कस्ता लक्षण बताउने गर्छन् र उहाँहरूले विरामीलाई कसरी र के गरेर उपचार

गर्नुहुन्छ भन्ने बारेमा अन्तरक्रिया गरियो। उहाँहरूले आउने विरामीहरूलाई गर्दै आएको परम्परागत उपचार गरीसकेपछि स्वास्थ्य संस्थामा पनि गएर उपचार गर्न सल्लाह दिने र विरामीलाई उपचार सम्भव छ भनेर हौसला दिने प्रतिवद्धता जनाएका छन्।

थलारा गापामा सञ्चालित **क्रियाकलापमा आधारित सिकाई (शिक्षा) परियोजना** वाट २२ वटा विद्यालयमा कक्षाकोठाको बसाई व्यवस्थापन र शैक्षिक सामग्रीमा सहयोग भयो। यसबाट २३९८ (१२७६ छात्रा) विद्यार्थीहरूले बालमैत्री वातावरणमा पठनपाठन गरेका छन्। २१ जना (९ महिला) शिक्षकहरूले कृयाकलामा आधारित सिकाई तालिमका कारण उनीहरूको पढाउने शैलीमा परिवर्तन गरेका छन्। उनीहरूले अहिले बालकेन्द्रित तरिकाले पढाई रहेका छन्। फलस्वरूप कार्यक्षेत्रको विद्यालयको सिकाई उपलब्धी ९.०८ प्रतिशत (६४.२५ वाट ७३.३३) ले बृद्धि भएको छ। अभिभावकहरूले बाल बालिकाहरूको शिक्षाप्रति चासो लिएका छन्। बालबालिकाहरूको नियमित उपस्थिति बढेको छ। छ वटा विद्यालयमा खानेपानी तथा शौचालयको मर्मत गरी बालबालिकाहरूको लागि स्वच्छताको वातावरण सृजना भएको छ।

खप्तडछान्ना र छविसपाथिभेरामा सञ्चालित **समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना (अपाङ्गता) परियोजना**को आयआर्जन क्रियाकलापबाट १०४ जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिका परिवारहरू लाभान्वित भै प्रति महिना रु. दश हजार देखि वीस हजार आम्दानी गरेका छन्। सातवटा अपाङ्गता अधिकार सञ्जाल स्थापना भएका छन्। सञ्जालमा बचत तथा कोष परिचालन गरेर उनीहरूको आयआर्जन, उपचार आदिमा सहज भएको छ। ५४ जनाले अपाङ्गता परिचयपत्र बनाई सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाएका छन्। तीन बालबालिकाहरूको, औला जोडिएको र पाँचजनाको खुट्टा फर्केको, उपचार पश्चात् लेखाई, पढाईमा सुधार भएको छ। छविसपाथिभेरा स्थित बाँठपाली माविमा दृष्टीविहिन बालबालिकाहरूको लागि आवश्यक भवन निर्माण भएको छ।

कोभिड प्रतिकार्यबाट सातवटा पालिकाहरूलाई आकस्मिक मेडिकल सामग्री तथा स्वास्थ्य कार्यालय बन्नाडलाई खोप अभियान सञ्चालनमा सहयोग गरियो।

प्रमुख उपलब्धीहरू

३० बाल विकास, विद्यालय

१५२ कृषिमा आधारित उद्यम व्यवसाय सृजना

३ अपाङ्गता विरामीको उपचार

७५ प्राकृतिक स्रोत संरक्षण, कृषक समूह निर्माण

२६ बालक्लब

३८ गैरकृषि उद्यम व्यवसाय सृजना

३७ मनोसामाजिक तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मी

३ सिँचाई पोखरी निर्माण

३४ खानेपानी तथा शौचालय ६ वटा विद्यालयमा

१२९ अपाङ्गता भएका परिवारलाई आयआर्जनमा सहयोग

११ स्वास्थ्यसंस्था तालिम प्राप्त

१ पानीघट्ट निर्माण

मेहनत र संघर्ष नै सफलताको मूल ढोका हो

— मीना कुमारी चन्द

मीना कुमारी चन्द (वर्ष २६) थलारा गाउँपालिका वडा नं. ८ की एक सिलाई उद्यमी हुन्। उनको अवस्था दुई वर्ष अघि निकै संघर्षपूर्ण थियो। घरमा १२ जनाको जहान परिवार छ र घरबारीको थोरै उत्पादनले उनको परिवारलाई वर्षभरी खान पुग्दैन। उनी श्रीमानसँग सीमापारी भारतमा ज्याला मजदुरी गर्न गइन्। मजदुरीको सीमित कमाईबाट परिवारको गुजारा मुस्कलले चलेको थियो। तर कोभिड १९ को महामारीले गर्दा उक्त मजदुरी पनि बन्द भयो र उनी श्रीमानसँगै नेपाल फर्किइन्। गाउँघरमा भने अरु कुनै रोजगारीको उपाय थिएन। जीविका चलाउन निकै कठिन भयो। मीनाले आजआजको उपायहरू खोजिरहिन। उनले किशोरी छुट्टै सिलाईको तालिम सिकेकी थिइन्, तर मेशिन किन्ने पैसा नभएकाले सिकेको सीपलाई व्यवसायको रूप दिन सकेकी थिइन्। उनी भन्छिन्, “भारतमा मजदुरी गरेको पैसा बचाउने र सिलाई मेशिन किनेर गाउँमा सिलाई पसल चलाउने मेरो योजना थियो तर कोभिड १९ महामारीका कारण रोजगारी गुमाएर नेपाल फर्कनु परेका कारण त्यो हुन सकेन।”

“जहाँ इच्छा त्यहाँ उपाय” भने भैं मीनाले गाउँमा सञ्चालित बचत समूहबाट ऋण लिइन्। एउटा मेशिन खरीद गरिन्, निकै मिहिनेत गरिन् र सिलाई व्यवसाय सुरु गरिन्। उनी भन्छिन्, “सुरुमा सिलाई पसल खोलेर काम गर्दा थुप्रै संघर्ष गर्नुपर्ने तर हरेस खाइन। धैर्यताका साथ मिहिनेत गर्दै गए र विस्तारै सबैको विश्वास जित्न सफल

भएँ।” मीनाको पसलमा गाउँका किशोरीहरू सिलाई सिक्न आउन थाले। उनलाई पनि तालिम दिन पाए तालिम शुल्कबाट पनि थप कमाई हुन्थ्यो भन्ने मनमा लागिरेत्यो, तर आफूसँग एउटा मात्र मेशिन भएकोले त्यो काम सम्भव थिएन।

त्यसै समय थलारा गाउँपालिकामा प्रवासबाट फर्किएका र यूवाहरूलाई स्थानीय रोजगारी सृजना गर्न सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले सिर्जना परियोजना सञ्चालनमा आयो। मीना पनि परियोजनामा सहभागी भइन्। उनले परियोजनाको सहयोगमा एक एक थान सिलाई मेशिन, इन्टरलक मेशिन र आइरन प्राप्त गरिन्। इन्टरलक मेशिन र आइरनले सिलाई अझ राम्रो हुन थालेपछि उनको कमाई पनि बढ्न थाल्यो। उनले तालिम दिने काम पनि गर्न थालिन् र हालसम्म सात जनालाई तालिम दिइ सकिन्। मीना भन्छिन्, “मेशिन सहयोग पाएपछि सिलाई सिकाउने काम पनि सुरु गरें। अहिले म तालिम दिन सक्ने प्रशिक्षक भएकी छु। तालिम शुल्कबाट केही आम्दानी पनि बढेको छ।” तालिम शुल्क र सिलाई व्यवसायबाट गरी उनले करिब मासिक २१ हजार आम्दानी गर्छिन्।

स्थानीय एफ.एम. मार्फत् उनको सिलाई उद्यमको गुणस्तरीय सेवा सुविधाको प्रचारप्रसार भयो। उनले वित्तीय साक्षरता कक्षाबाट व्यवसायिक कर्जा प्रक्रियाको बारेमा समेत जानकारी पाइन्। “मैले लघुवित्त संस्थासँग व्यवसायिक कर्जा लिएँ र लगानी गरेँ। यो लगानीले मेरो उद्यमलाई स्तरउन्नति गर्न मद्दत पुगेको छ।”

गाउँघरमा नै बसेर यति कमाई गर्न सकेकोमा उनी खुसी छिन्। सिलाई व्यवसाय बाटै उनले छोरालाई गाउँकै निज विद्यालयमा पढाउन सकेकी छन्। कर्जाको मासिक किस्ता चुक्ता गर्दैआएकी छन्, र समूहमा मासिक पाँचसय रुपैयाँ समेत बचत गर्छिन्। उनले उद्यमको कमाईबाटै जीवन विमा समेत गरेकी छन्। मीना परिवारमा कमाई गर्ने घरकी मुख्य व्यक्ति भएकी छन्। उनी घरपरिवारको निर्णयहरूमा सहभागी हुन्छिन्। उनका श्रीमानले उनलाई व्यवसाय सञ्चालन र घरायसी कामकाजमा सहयोग गर्छन्। मीनाको सफलता देखेर उनका छरछिमेकीहरू भन्छन् “महिलाहरूले अवसर पाए उद्यमी बनेर परिवार धान्न सक्ने रहेछन् र परिवारमा उन्नती गर्न सक्ने रहेछन्।”

गतिविधि

हाउस वाइरिङ्ग तालिम पछि स्वरोजगारमा लागेका युवा

धुवा रहित चुल्हो सहयोग

सामाजिक लेखा परिक्षण २०७७/७८ को सहजीकरण गर्दै

स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई कोभिड सुरक्षा तथा मेडिकल सामान सहयोग

स्थानीय तहको सरकारसँग सहकार्य

सृजना र शिक्षा परियोजनाहरूको विभिन्न क्रियाकलापहरू सञ्चालनका लागि गाउँपालिकासँग साभेदारी भएको र यसमा सृजना परियोजनाका लागि रु पाँच लाख र शिक्षा परियोजनाको लागि रु पाँच लाख गाउँपालिकाबाट थप लगानी गरी साभेदारीमा काम भएको थियो।

कोभिड खोप अभियानका क्रममा स्वास्थ्य कार्यालय बभाडसँग साभेदारी भयो। जसअनुसार स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई कोभिड नियन्त्रण उपकरण सहयोग गरियो।

साभेदार संस्थाहरू

दलित सहयोग समाज बभाड

प्रगतिशिल यूवा समाज बभाड

एकिकृत विकास मञ्च बभाड

तपाईंको गुनासो वा पृष्ठपोषणको हामी सहृदय जवाफ दिनेछौं साथै तपाईंको परिचय गोप्य राख्नेछौं।

हामीलाई सुझाव पेटिकामा सुझाव पत्र, ईमेल, कुराकानी वा फोन मध्ये कुनै पनि माध्यमबाट दिन सक्नुहुन्छ।

यू.एम.एन. केन्द्रीय कार्यालय, पोष्ट बक्स नं. १२६, काठमाडौं,
१६६००१२८११८ (नि:शुल्क फोन नं.)
९८४७३८७३०, ९८६४३२६७३२
feedback@umn.org.np
feedback.bg@umn.org.np
www.umn.org.np/feedback

यू.एम.एन. बभाड क्लष्टर | जयपृथ्वी नगरपालिका, वडा नं. १० | चैनपुर बभाड
फोन नं. ०९२ ४२१००३ | bajhang@umn.org.np | www.umn.org.np